

Рецензия за научните трудове и учебната дейност

на доц. д-р ГЕОРГИ ДОБРЕВ ПЕТРОВ

представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионалното направление: 1.2. Педагогика (превантивна педагогика) за нуждите на СУ „Св.Климент Охридски“ – факултет „Педагогика“

Рецензент: проф. д.ю.н. Боян Рангелов Станков

1. По обявения от СУ „Св.Климент Охридски“ конкурс за професор по професионално направление: Педагогика (превантивна педагогика) (ДВ, бр.9 от 02.02.2016 г.) се явява единственият кандидат доц. д-р Георги Добрев Петров. Представен е списък на 68 публикации, от които седем монографии, три учебни помагала, две методически ръководства, три студии и останалите статии, в т.ч. шест в интернет. Извън научните публикации в списъка са включени и „други“ 47, които са с публицистичен характер.

2. За рецензиране доц. д-р Георги Добрев Петров е представил списък с 27 (двадесет и седем) научни публикации, както следва: 3 монографии (№1,2 и 3), три учебни помагала (№4,5 и 6), методическо указание (№7), три студии (№8,9 и 10) и 11 статии (№11,14,16,17,18,19,20,21,22,23 и 24) и 2 научни обобщения (№26 и 27).

Преди представяне на материалите, кандидатът е изключил от списъка публикациите с №12,13,15 и 24.

За рецензиране приемам: а) №1 – „Превенция на насилието срещу деца“ (хабилитиран труд); б) №2 „Survival VII“ – Как да предпазим децата от злополука“; в) №7 „Малолетните и непълнолетните в качеството им на субект и обект на престъп-

ни посегателства. „Специфика на разследването“ (методическо указание; г) №10 – Полицейска закрила на децата. В: „Годишник на СУ „Св. Климент Охридски“. Кн. „Социални дейности“, Т.96; д) учебното помагало с №4.

Не приемам за рецензиране: №3 – няма характер на монографно изследване. Касае се за сборник (26 стр.) от къси разкази и 6 илюстрации, определени от кандидата като педагогически; №4 и 5 – учебни помагала – съдържат се в хабилитационния труд №1; №8 – публикацията предхожда хабилитирането на Г.Петров за доцент в Академията на МВР; №№ 9,14,16,17,18,19,21,22,25,27, проблемите, в които са възпроизведени в монографните трудове и студията с №10.

1. *Доц. д-р Георги Добрев Петров* е роден на 22 март 1952 г. в гр. Банкя. Завършва висше педагогическо образование в СУ „Св.Климент Охридски“ през 1977 г.. Работи последователно като ученически организатор, нещатен и щатен инспектор в детски педагогически стаи в София, главен инспектор в сектор „Детска престъпност и контингент“ в ДНП-МВР.

Преподавателска дейност започва през 1991 г. във Висшия институт на МВР (ВИПОНД, понастоящем Академия на МВР) по дисциплината „Педагогика в дейността на полицията“.

През 1987 г. защитава дисертация за „кандидат на педагогическите науки“ в Научния институт на МВР – Москва на тема: „Превантивно-педагогическа дейност на детските педагогически стаи към милицията с малолетни правонарушители, намиращи се под влиянието на социалните групи“.

През 1999 г. Висшата атестационна комисия му дава научното звание „*доцент*“.

На 16.12.2004 г. след конкурс е назначен за щатен преподавател в катедра „Теория на възпитанието“ на факултет „Педагогика“ на СУ „Св.Климент Охридски“.

Научните интереси на доц. д-р Г.Петров са в областта на педагогическата и психологическата наука. В полето на научните му интереси са и проблемите на социалните дейности. Акцентът е върху превенцията на противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и престъпността на непълнолетните. Научните му търсения са по проблемите на теорията, методиката и организацията на превантивната дейност сред малолетните и непълнолетните. От това логично следва интересът му към проблемите относно закрилата на децата и социалната работа с ненавършили пълнолетие правонарушители. Целта е патриотично и естетическо възпитание на подрастващи с отклонения и противообществено поведение с оглед на тяхната ресоциализация и реинтеграция на освободените от корекционни заведения.

Като специалист е участвал в разработването на проекти за нормативни актове и изменения и допълнения на действащи актове.

Като преподавател във факултет „Педагогика“ на СУ „Св.Климент Охридски“ изнася лекции и провежда упражнения по с.и.д. „Диагностика на криминално проявени деца“, „Методи за работа с криминално проявени деца“ и „Педагогически проблеми на ресоциализацията на деца в посткорекционния период“ в специалностите „Педагогика“ и „Социални дейности“ (бакалаври и магистри.)

Като служител в системата на МВР е преминал специализации и квалификации в областта на превенцията на противообщественото поведение на малолетните и непълнолетните, както следва: Франция (1993г.), Уелс – Великобритания (2000г.). Негов урок за поведението на полицаите на улицата е

сертифициран за използване в полицията на Уелс (Приложение №21-2). Участвал е в национални форуми по проблемите на борбата с детската престъпност с доклади и научни съобщения.

За успехи в превантивно – педагогическата и научно-изследователска дейност, доц. д-р Г.Петров е удостоен със званието „Отличник“ на МВР (1987г.) и с почетния знак „Неофит Рилски“ на МОН(1997г.)

Доц. Д-р Георги Петров е утвърден университетски преподавател, уважаван от колегите си и от студентите. Организаторският му опит е особено полезен за провеждане на научни форуми в страната и особено в областта на превантивната педагогика. Бил е научен ръководител на 7 докторанта и 184 дипломанти.

4. Хабилизационният труд на кандидата **„Превенция на насилието срещу деца“** (2015г.) е в обем от 343 стр., от тях монографията с библиографията към нея е в обем от 182 стр., останалото съдържание е приложение. Трудът е структуриран: предговор, десет глави, вместо заключение; литература; терминологичен речник; съкращения; справочник за институциите за закрила на децата; приложения; анотации на български, френски и английски език.

Глави № 1, 2, 3, 4, 6 и 7 съдържат по 3 параграфа: а) същност (на изследваните форми на насилие); б) признаци (на формите на насилие); в) превенция (на съответните форми на насилие).

Глави № 5, 8 и 9 съдържат два параграфа: а) същност и б) превенция. Глава № 10 е с 5 параграфа, във всеки един са разгледани специфични методи на диагностика (с изключение на § 1).

В **„Предговор“-а** фактически се определя актуалността на научното изследване посредством кратък исторически екскурз на проблема „насилие срещу деца“ в различни региони

на света, осъществявано в условията на военни конфликти или под формата на съвременната виктимизация, породена от транснационалната престъпност. Статистическите данни (Табл. 1, 2, 3, 4 и 5) подкрепят изводите на автора.

С дефинирането на понятието „насилие върху дете“ се излиза извън рамките на познатия „Предговор“ („Увод“; „Въведение“) и се придава истинско научно съдържание на проблема. Авторът се позовава на Конвенцията за правата на детето, на Закона за закрила на детето, Допълнителната разпоредба на Правилника за неговото прилагане, както и на дефиниция, дадена от СЗО. Заедно с това, той изтъква дискуссионния характер на тези дефиниции, допълвайки че увреждането засяга не само физическото, но и психическото здраве на детето (стр.14). Изложени са фактори, „генериращи насилие срещу деца“ (стр. 14-15). Привеждат се данни за мнението на деца относно насилието, упражнявано от съпруга върху неговата жена, което има формиращ ефект върху тяхното поведение. Деца, свикнали с насилието в семейството, приемат неговата нормалност в интеграцията си в обществото. Предговорът има концептуално значение за научния анализ в труда на **доц. Д-р Г.Петров.**

Първа глава „Превенция на физическото насилие срещу деца“ започва с изясняване същността и последиците от физическото насилие. Авторът предлага свое определение на понятието **„физическо насилие“** - това са „онези преднамерени действия, които способстват за накърняване и застрашаване на физическото здраве и живота на детето, чрез използване на жива сила, помощни средства или животни. Физическото насилие е насилствено въздействие върху физиката и психиката на детето за постигане на определени цели“ (стр.18). Направен е опит (§2) за изчерпателно посочване признаците, по които може да се заключи за упражнени физическо насилие върху детето. Причиняващият насилието

(агресорът на характеристика на автора) може да бъде член на семейството (стр.23-25), съученик, учител, обслужващ персонал, външно лице (стр.25-33) лице от улицата (стр.33-34), присъстващ в местата за развлечение (стр.34), лице по местоработата (стр.35-37). Изследвано е насилието, упражнявано в полицията, институциите за принудително възпитание и обучение и местата за лишаване от свобода. На основата на опита и проучвания се разглеждат особеностите на превантивните мерки за защита на децата от насилие.

Във **Втора глава** се изследва превенцията на **психическото насилие**, проблем, който обикновено бива оставян на втори план поради традиционния научен и практически интерес към физическото насилие. Вероятно това е основанието за разглеждането на психическата форма на насилие в отделна глава. Авторът е отчел сериозните поражения, нанасяни на подрастващите от психичното насилие и обосновано търси неговите специфики и отликите от физическото насилие с оглед на превантивните мерки, които трябва да се вземат за предпазване на децата.

Трета глава е посветена на сексуалното насилие и неговата превенция, изключително актуален в миналото и особено понастоящем в условията на нарастваща тотална агресия проблем. Акцентира се върху три основни особености: висока латентност на проявите на сексуално насилие; изключително висока виктимност; тежки последици за детето – за живота и здравето, включително и за психичното здраве (стр.59). На места авторът се отклонява от първоначално приетите дефиниции, определяйки сексуалното насилие над деца като „осъществяване на сексуален контакт или блудствено действие с дете....“ (с.59). Предвид големия риск детето да стане жертва на сексуално насилие, доц. Д-р Г.Петров анализира подчертано виктимните места, на които

попадат подрастващите и търси най-характерните рискови признаци или последиците от тяхното насилие.

Четвърта глава се отличава със спецификата на изследваната материя – икономическото насилие, което изисква определяне на формите на това насилие, същността на икономическото насилие и каузалното му значение. Подходът на автора го води до **Глава седма**: „Превенция на криминалното насилие срещу деца“. Проблемите са взаимно свързани и тяхното разработване е станало възможно и основата на значителния професионален опит.

„Медийното насилие срещу деца“ и превенцията, което е съдържание на **Пета глава** е сред най-неизследваните области в превантивната теория. Липсват и други изследвания. Проблемът при доц. Д-р Г.Петров е за негативното влияние на СМИ на възпитанието на децата. Отделя се особено внимание на Интернет, който с богатата си информация и неконтролираното ѝ ползване оказва особено вредно влияние върху формирането на личността на правонарушителя, а едновременно с това и влияе върху тяхната виктимност. Авторът диференцира „медийно насилие“ съобразно периодите на личностно израстване, пределиктната и постделиктната роля на насилието.

Специфичен е и проблемът, предмет на изследване в **Шеста глава** „Превенция на религиозното и етническото насилие“ срещу деца. Доц. Д-р Г.Петров е приел да разгледа заедно религиозното и етническото насилие, което е възможно чрез игнориране на същностните им различия.

В **Осма и Девета глава** е отделено внимание на две конвенционални престъпления кражбите и грабежите, от които особено разпространени са първите. Авторът се насочва основателно към най-виктимните места с оглед на осъществяване на превенцията – училището, улицата и др.

Десета глава е посветена на методите за диагностициране на проявено насилие срещу деца. В отделни параграфи са определени най-виктимните места, където децата стават жертви на насилие. Професионалният опит на автора е позволил да представи в труда си най – ефективните методи на диагностициране: документния, вербалния, визуалния и специалните методи, основаващи се на ЗРС.

5. Хабилитационният труд има своите безспорни теоретични и практически достойнства в областта на детската девиантология. За първи път у нас е направен анализ на проблема „превенция на насилието“, чието научно изясняване е от значение за формиране и провеждане на съвременна превантивна политика сред подрастващите. Касае се за поле, в което се сблъскват различни, често взаимно изключващи се възгледи. Доц. Д-р Г.Петров тръгва от опита с възможност изводите му да бъдат верифицирани или отхвърлени на основата на емпиричното познание. Признаците за упражнено насилие спрямо децата могат да бъдат установени посредством изследване на интеракцията между детето и неговия агресор (насилник) в конкретната виктимна ситуация. Трудът е принос в недостатъчно проучената приложна детска виктимология.

6. По рецензирания труд може да се направят и критични бележки:

Първо, не се диференцират малолетните (8-14г.) и непълнолетните (14-18г.), смесва се техният правен режим, противообществена дейност и особеностите им, отговорността им (стр.153, 154, 155 и сл.).

Второ, дефинирането на **насилието** като „преднамерени действия“ (стр.18) е неточно - преднамереност и предумисъл са еднозначни ..... Ако се разглеждат проявите в светлината на теорията за вината, не може да се изключат прояви, извършени от лица на всяка възраст **внезапно** (dalus

directus) или в състояния на **афект** (dolus affectus). **Спонтанността** е характеристика за децата, а трудно спонтанната проява може да бъде квалифицирана като преднамерена. Или извършването на проява, независимо от възрастта на деца (насилника) по механизма на „**късото съединение**“ (по Е.Кречмер);

Трето, необяснимо е включването на **Осма глава – кражбите** и проблема за децата жертви на кражби. Основанието за критиката е обстоятелството, че кражбата не е насилствено престъпление. Тъкмо отсъствието на насилие – физическо или психическо разграничава **кражбата** от **грабежа**;

Четвърто грабежът във всички наказателноправни системи **е престъпление против собствеността**, а не против личността (стр.147), както приема авторът. От това произтичат грешки в анализа и предлаганите превантивни стратегии;

Пето, насилието не е необходим елемент на всички престъпни състави от Раздела „Престъпления по разврата“ в НК. Законодателят разграничава жертвите на престъпления, ненавършили 14-годишна възраст, 16-годишна възраст и 18г. Необяснимо е становището на автора, че **сексуално насилие** има и в случаите, когато контактът е осъществен при изявено желание от страна на малолетното лице тъй като законодателството защитавало половата неприкосновеност до навършване на осемнадесет години, а позоваването бланкетно на НК е неправилно (стр.61). Не всяка жертва на сексуално престъпление е жертва на сексуално насилие - „съгласието“ на малолетната не изключва наказателната отговорност за деца, но сексуалният контакт не е извършен с насилие. С разрешение на съда навършилата 16-години може да сключи брак и т.н. Типичното насилствено престъпление в този Раздел е изнасилването, което е двуактно престъпление.

Шесто, прокурорът и местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, след измененията на ЗБППМИ през 2004, нямат правомощие да настаняват в СПИ и ВУК. Настаняването в тези институции е в правомощията единствено на съда, по предложение на МКБППН.

Седмо, специфичната проблематика на превантивната педагогика налага по необходимост да се навлиза и в областта на правото, от което следва, че законовите дефиниции трябва да се знаят и интерпретират правилно от специалистите от другите науки с оглед на техните потребности. Недопустимо е да се подменят правни категории и понятия по начин, с което се променя тяхната същност. При работа с проблеми гранични за различни научни области, би трябвало умело да се спазва спецификата на всяка наука;

Осмо, действащият от 1 януари 2007г. Закон за подпомагане и финансова компенсация на пострадали от престъпления е изцяло игнориран, а тъкмо в тази област се открива поле за превантивната педагогика.

*Обобщената оценка, която може да се даде: хабилитационният труд има научните достойнства на монографна разработка с теоретични и най-вече приложни приноси в областта на утвърждаващата се и развиваща се **превантивна педагогика**. Новото познание съдейства за усъвършенстване на антивиктомогенната педагогика. Разкритите рискове успешно могат да станат обект на по-нататъшно изследване предвид непрестанно усложняващите се процеси на криминализация и виктимизация на съвременното общество.*

6. Книгата „**SURVIVAL VII: Как да предпазим децата от злополуки**“ (№2) в обем от 183 стр., от които за монографията 145 стр., поставя проблема за жертвата извън полето на „криминалната виктимология“ и е насочена към

жертвите от природни бедствия, жертвите на собствена или на други дейности във всекидневния живот на детето. От гледна точка на превантивната педагогика, разгледана в широк смисъл, това е ценно изследване под формата на „практически съвети за родители, учители и деца: някои от рисковете (стр.101-134) отново поставят въпроси, свързани с маргинализацията на подрастващите и рисковото поведение да станат извършители на противообществени прояви, а непълнолетните и на престъпления, или жертви на обществено-опасни деяния.

7. Представеният като методическо указание съвместен труд на Г.Петров и Р.Стоянова „Малолетните и непълнолетните в качеството им на субект и обект на престъпни посегателства“ в частта, разработена самостоятелно от кандидата (Глава I-стр.15-99), е по същество монографна разработка. В нея най-добре доц. д-р Г.Петров представя теоретичната концепция за възрастовите особености на ненавършилите пълнолетие деца и факторите за тяхното криминализиране.

8. Кандидатът е представил „Превенция, възпитание и превъзпитание на децата“ (№4) за методическо указание. По своя характер публикацията е **библиографски справочник**, с който значително се улеснява всеки, който има интерес по въпросите на превенцията и превъзпитанието на децата правонарушители.

9. Особено полезни за практиците са разработените от доц. д-р Г. Петров са разработените от него ролеви игри, за която той е използвал богатия си професионален опит за работа с деца в риск.

10. В преобладаващата част от **студиите и статиите** на кандидата присъства трайно един недостатъчно изследван в науката проблем е подчертано приложен характер – проблемът за **полицейската закрила на децата. Доц. д-р Г.Петров** е най-успешният негов изследовател у нас. В студията „Поли-

цейската закрила на децата“, публикувана в Годишника на СУ „Св.Климент Охридски“, факултет „Педагогика“, Т.96 от 2003 г. се съдържат в значително синтезиран вид основните тези, които авторът обосновава в множеството свои публикации. Основателно може да се приеме, че това е негова тема, в която успешно са вплетени изцяло познание и професионален опит. С научноизследователската си преподавателска дейност кандидатът развива важна част от превантивната педагогика, обстоятелство, което е от значение за формиране и провеждане на превантивната политика по отношение на ненавършилите пълнолетие лица. Едновременно с разработване на водещите принципи на политиката за закрила, анализът е насочен към проблеми с по-специфично значение – взаимодействие по между ВУИ и ДНС, посредством което се осигурява ефективност в ресоциализацията на правонарушителите, а от друга – предпазване на децата от виктимизиране.

11. Научноизследователската и научноприложна дейност на доц. Г.Петров заслужава висока оценка. В продължение на години той се е изградил като един от водещите специалисти в областта на превантивната педагогика и особено в областта на полицейската закрила на децата.

Оценената по съвкупност научноизследователската, научно-приложната и преподавателската дейност на доц. Д-р Георги Петров ми дава основание да дам следното положително

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Доц. д-р Георги Добрев Петров отговаря на изискванията на чл.26, ал.2 от Закона за развитие на академичния състав в Република България, поради което предлагам на Научното жури да предложи на факултетния съвет на факултет „Педагогика“ на СУ „Св.Климент Охрид-

ски“ доцент д-р Петър Добрев Петров да заеме академичната длъжност професор в професионалното направление 1.2.Педагогика (Превантивна педагогика) във Факултет „Педагогика“ на СУ „Св.Климент Охридски“.

Рецензент: .....

проф. д.ю.н. Боян Станков

София, 17 май 2016г.